

Pola veka kasnije, barem u Americi, čak i tržište proze kakvo su visokotiražni časopisi počelo je da kopni; čitaoci su počeli netragom da nestaju. Dirljiv je taj paradox vezan za novu američku kratku priču — tako zadržujuće neposrednu i demokratsku po svom pristupu, tako prožetu simbolima masovne kulture — da se ona nužno javlja uglavnom u časopisima sa malim tiražom, umesto u onima tipa *Collier's*, *Liberty* i *The Saturday Evening Post*. A *The New Yorker* i *Esquire* ipak ne mogu sve da objave.

• Zajedno sa svime već pomenutim, tu je i reakcija tih autora na ironičan, crnouhumorni »fabulizam« i/ili (ponekad akademski) intelektualizam i/ili prenaratpanost, nekad vizantijiske, nekad barokne provenijencije, pojedinih od njihovih neposrednih američkih literarnih prethodnika: pomenimo *Donaldala Bartelija*, *Roberta Kuvera*, *Stenli Elkina*, *Vilijema Gedisa*, zatim *Vilijema Gesa*, *Džona Houska*, *Džozefa Helera*, *Tomas Pinčona*, *Kurt Vonegata* i uzeo bih slobodu da i sebe ovde uvrstim. Ova reakcija, tamo gde je ima, čini se da dobro pristaje uz nemilosrdni realizam naših naslednika, koliko i uz njihov minimalizam: među podeljenom braćom Bartelija, Donaldove tvorevine nisu ništa manje ogoljene od Frederikovih ili tek nadolezećeg Stivena; no njihov karakteristični materijal, ugao napada i aroma koja iz toga rezultira zaista su različiti. Formalna zapletnost Donaldove priče »Rečenica«, na primer (jedne jedine ne-rečenice na celih devet strana), ili direktna, mada satirična intelektualnost njegovе priče »Kjerkegor nepravedan prema Slegelu«, toliko su strani »K-Mart« realistima, koliko i košmarina bombardovanja iz »Duge zemljine teže«.

• Reakcija na svu tu, neizbežnu, hiperbolu američkim reklamama, komercijalnim i političkim, sa svojim visokom tehnologizovanim manipulacijama i svetlucavim lažima, svuda prisutnim, ali zagadenijim i od vazduha koji udišemo. Sasvim je razumljivo da takve okolnosti, zajedno sa svime ostalim što ulazi u jedan ovakav popis, može inspirisati prozu posvećenu jednostavnom, skromnom u izrazu, programski neulepšanom, čak minimalističkom »pričanju o onome kako jeste«.

Bila je to oduvek osnovna inspiracija, moralno-filosofska u suštini, minimalizma i njegovog bliskog srodnika realizma u njihovim bezbrojnim otelovljenjima tokom vekova, u likovnim umetnostima u drugde: osećanje da je jezik (odnosno odgovarajući medij) iz različitih razloga postao neodmeren, zbrkan, izopačen, pomoran, lažan. To je puritanska reakcija protiv baroknog katoličanstva; to je Toroovo napuštanje čak i oskudnog komfira sela kakvo beše Konkord.

Za izgubljenu generaciju preživelih iz prvog svetskog rata, kaže jedan od njihovih govornika (*Frederik Henri u Hemin-gvejem romanu »Zbogom oružje«*), »apstraktne reči kao što su slava, čast, hrabrost ili svetinja behu bestidne.« Vasilij Kandinski reče da on ne traga »za ljudskom, već za jezgrom«. Za funkcionalizam Bauhausa inspiracija je delimično bila u divljenju prema mašinskoj tehnologiji, a delom u pobuni protiv galantne zbrke zlatnog doba na granici dva veka, u jeziku, kao i u svemu ostalom. Potapanje elegantnog »Titanika« simbolizovalo je kraj toga doba, baš kao što prizor kada se viktorijski kitnjasti ukraš sa zgrade sručio i pobje nekoliko ljudi za mladoga Frenk Lojd Rajta simbolizovao smrt nefunkcionalne arhitektonskes dekoracije. Flobera je do besa dovodila *blague* buržoaskog govora, naročito birokratskog; njegova strast za *mot juste* uključivala je daleko više oduzimanje nego dodavanje. Barok inspiriše sopstvenu suprotnost: posle hirova sholasticizma dolazi Dekartov radikalni redukcionizam — dovesti u sumnju i odbaciti sve što nije samoočigledno i potom videti ostaje li išta izvan sumnje na čemu se iz temelja može graditi. A među samim sholasticima, tri veka pre Dekarta, Viljem Okam je naoštiro svoj slavni brijač: *Entia non sunt multiplicanda* (»Entiteti se ne umnožavaju«).

Ukratko, manje ili više.

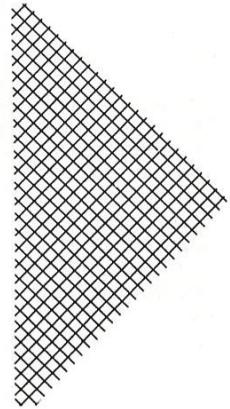
Mimo svojih individualnih i istorijski lokalnih impulsa, dakle, verni i manje verni minimalistički autori nove američke kratke priče nastavljaju ciklične ispravke u istoriji (i mikroistorijama) književnosti i umetnosti uopšte: taj krug možemo naći takode, sa nešto dužim ritmovima, u istoriji filozofije, istoriji kulture. Renesansa stvara reformaciju, koja potom stvara protivreformaciju;iza sedam rodnih godina nailazi sedam sušnih, posle kojih se, slično ljudima u Postanju, možemo nadati boljim vremenima.

Jer ma koliko se divili umetničkoj jednostavnosti, i njezina suprotnost takođe nije bez zasluga i može biti izvor zadovoljstva. Postoje minimalistička zadovoljstva Emili Dikinson + »Do srži« — i maksimalistička Volta Vitmena; nisko kalorične grade Semjuela Beketa, »Tekstova nizaštata« i visoko kalorična ushićenja »Sto godina samoće« Gabrijela Garsije Markesa. Zajista, ka nebesima ne vodi samo jedan put. U procepu između minimalizma i njegove suprotnosti, najviše žalim čitaoca — ili pišca, odnosno epohu — suviše vezanog za jedan pol da bi se usudio da oproba i onaj drugi. S engleskog: Branislav Kovačević

prostori umetničkih vrednosti

individualni i grupni

vojin matic

Interpretirajući odnos čoveka prema objektima ljubavi u prošlosti, došli smo do nekih zaključaka od kojih sada polazimo:

1) Umetničko delo rešava izvesne unutrašnje konflikte pojedinca i društva od čega zavisi recepcija dela. Ona pruža mogućnost emocionalnog sazrevanja ljubiteljima, a pri tom izaziva uzbudjenja koja ćemo nazvati zadovoljstvom u umetnosti.

2) Kriterijume vrednosti stvaraju mislioci koji su svoje interesovanje okrenuli prema uzroku tog zadovoljstva, raspolažu znanjem i iskustvom, pa svojim zapažanjima i asocijacijama približavaju ljubiteljima svoja otkrića i uzbudjenja. Oni tako osmišljavaju divljenje koje dela izazivaju.

3) Ti sudovi autoriteta identifikacijom stvaraju u pojedincima psihičku instancu koja, uz logičke i etičke, vrši i estetičku procenu i koju psihanaliza zove super-ego. Ona se stvara u razvoju i prenosi iz generacije u generaciju individualno vaspitanjem i grupno životom u zajednici i školovanjem.

4) Kriterijumi vrednosti su različiti u raznim kulturama i razdobljima ali se stalno pojavljuju mislioci zainteresovani i za druge predele umetnosti i pronalaze zajednička merila koja mogu da obuhvate i poznato i nepoznato.

5) Umetnost i njena istraživanja imaju stalnu potrebu da odgovore na sve novije dileme koje sprečavaju zadovoljenje čoveka, one se razvijaju dalje ili se vraćaju unatrag i otkrivaju napušteno ili obuhvataju, prostorno ili kategorijama daleke predele koji se pokažu kao riznice novih uzbudjenja, koje kultura koja istražuje nije iscrpla ili je išla drugim putem.

Predlažemo da podemo putem ispitavanja osećanja i poнаšanja, kao i razmišljanjima o njima, onako kako su ostavili trag u umetnostima. Pošto su umetnici ispred svoga vremena moćiće da prosudimo što su pružili svojim savremenicima što ih je zadovoljavalo i oduševljavalo i omogućuje i nama danas da doživimo i prevaziđemo one unutrašnje sukobe koje smo u detinjstvu i mladosti preživljavali u odnosu sa svojim objektima ljubavi.

U sadašnjem eseju pokušaćemo da ispitamo što su ljudi razumevali i osećali kao ljubav među polovima, kako su to izražavali u umetnosti i kakva emocionalna rešenja su nudila umetnička dela odgovarajućeg vremena.

Ti emocionani pomaci izazivali su promenu ponašanja ljudi toga vremena ali nisu morali biti svesni, a to nisu osim izuzetaka do današnjeg dana, i potiču od inspiracije umetnika i uzoča u životu. Ljubitelji umetnosti često nisu zainteresovani za uzrok svojih zadovoljstava u umetnosti, pa čak imaju i otpor prema delima koja pokušavaju da ih razumeju. Mladi ljudi i oni koji ostaju skloni kontaktu sa umetničkim delima često, su takva saznanja nazivali otkrivenjima kad nađu na delo ili autora koji ih uzbudi. Kao što je reč inspiracija došla iz magijskog arsena, kad je značilo šaputanje genija, tako i reč otkrivenje potiče iz istog područja. Vera u realnost takvih doživljaja sačuvala se kod vernika do današnjeg dana a izvesni umetnici imaju potrebu da u tim pojavama vide spontanu reakciju čoveka bez obzira na prostor i vreme.

Mehanizam koji donosi inspiraciju, kako je to pokazao E. Kris, predstavlja regresiju u službi ja, to su trenutna poniranja našeg svesnog i logičkog ega u sintetičnu funkciju nesvesnog, primarnog misaonog procesa.

Mi još ne znamo što je to što izaziva takve procese koji intuitivno dovode u svest naučne i umetničke modele i slike. Studije takvih trenutaka kod naučnika pokazuju da se oni pojavljuju iznenada kod ljudi koji se bave rešenjem takvih problema i imaju u tome veliko iskustvo. I pored toga, pojava slike u svesti doživljava se sa izvesnim iznenadenjem i obično je u oprečnosti sa poznatim zakonima.

Inspiracija kao poreklo umetničkog dela šire je prihvaćena ali više kao metafora nego psihički mehanizam, i manje je istražena. E. Kris smatra da se inspiracije nekad javljaju u svesti i bivaju odbačene da bi se ponovo javile u nešto promjenjenom obliku, da bi se na kraju povezale među sobom. Ovaj tip intuici-

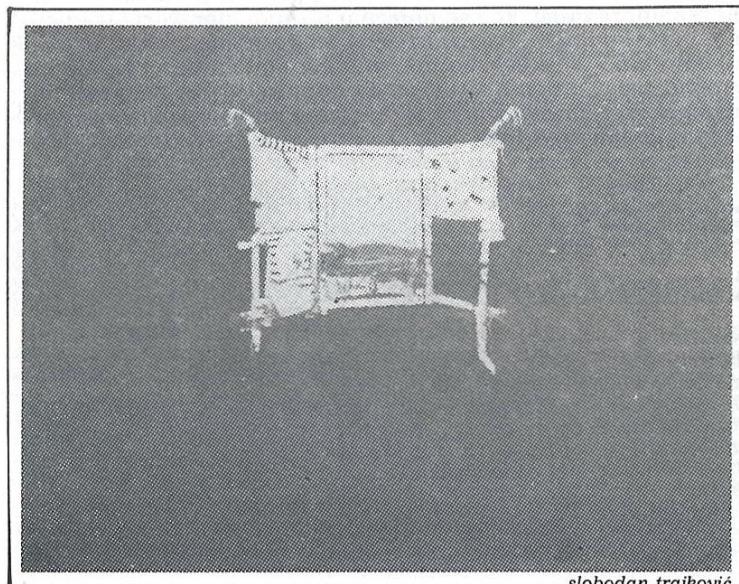
ja izgleda da je češći kod umetnika. Značajna je i svesna obrada intuicija koju zovemo majstorstvima, iako stihovi često naviru gotovi.

Umetnička dela kod ljubitelja izazivaju iznenadenja i uzbudjenja. Ta uzbudjenja koja smo saželi pojmom umetničko, zadovoljstvo privlače ljubitelje. Ona su u velikom rasponu od divljenja do sreće i ushićenosti do straha i bola, ponekad sa lupanjem srca, drhtavicom i znojenjem do gubitka svesti i stanja transa.

Ne radi se samo o uzbudnjima na prepoznatljive sadržaje iz života, nego i o muzici, apstraktnim umetnostima i hepeningu. To se poklapa sa mišljenjima nekih kritičara umetnosti da je ono što izaziva umetnički utisak skriveno iza razumljive površine. Nema sumnje da niz savremenih umetnosti i hepeninga izaziva kod nekih ljubitelja umetničko zadovoljstvo.

Mislioci proceniteli vrednuju među delima koje izazivaju takve senzacije uporedujući ih medju sobom i prenose to svojim interpretacijama na svoju okolinu što kod ljubitelja nailazi na veću ili manju recepciju. Tako pojedinci počinju da razlikuju uzbudjenja koja odaju vrednost i ona koja to ne čine, iako ih osećaju. Kada se čovek rasplače to je znak lepote samo za ljude koji ne obraćaju dovoljnu pažnju na razne kvalitete uzbudjenja iako i stručnjaci mogu da ga osete i vezano za dela koja ne ocenjuju visoko ali ih onda nazivaju pejorativnom rečju ganutost, koja više nije smatrana da odaje vrednost nekog dela.

Da bismo na konkretnom primeru pokazali razvoj erotske ljubavi kako je prikazuje umetnost svojim otkrovenjima, ukazujući na nove mogućnosti rešenja unutrašnjih konfliktata, обратимо se vremenskim uzorima iz istorije i raznih umetnosti onako kako su do nas došli. Umetnik oslobađa ljude nedoumice prodiranjima u njihovu bit, kako je sagleda sa svojim individualnim sposobnostima, otkriva je svojim savremenicima i tako stvara prodor u osećanja i razumevanja ponašanja ljudi određene sredine.

slobodan trajković

Potiskivanje biološke potrebe seksualnog opštenja sa osobama istog roda iz socijalnih razloga, koje je dovelo do egzogamije, stvorilo je intrapsihičke konflikte i oni su morali da se rasterete projekcijom u zamene objekata ljubavi u svojoj okolini. Te projekcije pogadale su životinje i stvari u okolini, čime su se počela doživljavati kao da raspolažu govorom, voljom i drugim osobinama čoveka.

Povremeni doživljaji odnosa sa projekcijama doživljenim kao natprirodnim bićima sa telom i ponašanjem sličnom čoveku, izazivali su uzbudjenja neizmerna i nepoznata u svakodnevnom životu, što vidimo do danas kod verskih mistika.

Jedno od takvih iskustava je erotski doživljaj žene u Vavilonu, koja je u okviru kulta oplodljavanja od božanstva plodnosti na najvišem spratu zigurata u svadbenoj postelji okrenutoj nebu sa odgovarajućim božanstvom. Ono je tako oplodljivalo svu prirodu dok su te sveštene ostajale neplodne ali prenosile plodnost za celu zajednicu. Projekcije potisnutog libida tako se vezuju za biološki nagon i stvaraju nov humani kvalitet, ljubav kao emocionalnu potrebu koju čovek razlikuje od drugih uzbudjenja.

U svom radu, »Zemaljska ljubav« analizirali smo nastanak zemaljske ljubavi, kako se odvojila od opisane nebeske individualizacije i vratiла projektovani libido na sebe.

Kao i druge projekcije, tako je i projekcija seksualnih potreba čoveka identifikacijom sa božanstvom tokom vremena prešla na sveštene, pa je mesto bogojavljaja u kome je oplo-

davana žena ne mesto božanstva stupio žrec ili kralj koji je mogao i stvarno da oplodi ali je to i dalje predstavljalo mistično sjedinjavanje. I pored toga je devičanstvo tih božijih izabranica ostalo kao moralna odlika, i predmet zaveta do današnjeg dana u nekim kulturama.

Ne radi se samo o običajima predstavljanja tih odnosa u obredu i umetnosti nego i u stvarnom doživljaju ljubavi među polovima na određenom stupnju razvoja i psihičke strukture koju su pisci fiksirali u tim opisima, čemu nije obraćana dovoljna pažnja pošto se verovalo da se radi samo o nekoj vrsti manira opisivanja ljubavi koja je nepromenljiva tokom istorije. Pojam je ostao isti ali se odnos, običaji i emocije i potrebe koje su se javljale tokom vremena bile toliko različite, tako da je čudno da je tako malo misilaca obratilo pažnju na korenite i trajne promene koje su se dogodile u ljubavnim odnosima.

U opisima, himnama i kasnijim delima o ljubavi radi se o nekoj vrsti oidealizovanog stanja ponašanja toga vremena onako kao što su je umetnici videli. Oni su svojim uvidima ispred realnog stanja, tako da ljudima pruža sliku koja rešava izvesne konflikte koji se javljaju kao sumnje, čije prevazilaženje umetnička dela prikazuju kao moguća. Nema vere bez sumnje ali umetnička dela nam daju nadu da je moguće oslobođiti ih se, na šta ukazuju povišeno samopouzdanje koje nevernici domne naročito ona klasična dela, kao himne i molitve. Čovek, ponavljajući ih, poveruje da je bolji ili da to može da postigne identifikujući se sa uzorima koje one ispoljavaju.

Tokom vremena, koncepcija emocija i ponašanja čoveka pogodenog pasivno ljubavlju, koja je izraz izabranosti od strane odgovarajućeg božanstva, komplikuje se i menja polazeći putem individualizacije nekih subjekata i prepoznavanje privlačnosti kao sopstvene želje a ne više kao dejstvo opsednutosti. Božanstvo je ranije darovalo svojom ljubavnom naklonosću razne osobe. Tako je nastajala sveta prostitucija u okviru koje su se žene podavale strancima verujući da se u njima krilo božanstvo. Ta božanska naklonost prema heterama u klasičnoj Grčkoj korišćena je u priči da je neki advokat pred sudom svukao golu heteru Frinu, dokazujući da osoba koju je Bog stvorio tako savršeno lepotu ne može da učini krivično delo.

Ne treba zaboraviti da je nekad tako nastao koncept Amorove strele, doživljavana kao stvarni predmet koji izaziva ljubavno uzbudjenje pre nego što je postala poetska figura. Lukreacija kaže: »Ljubav je hitac iz sjajnih udova Venerinih, koji čini da ranjenik žudi za tom kapi ljubavi, željom da se ponovo ulije u njegovo telo. Žena može da je skladna telom i prirodom ali bez Amorove strele nema ljubavi, kaže Lukijan.

Homoerotska privlačnost, poreklom iz analnog parcijalnog nagona, odigrala je u razvoju kulture i pojedinačno izuzetno značajnu ulogu. Ovde nas interesuje naročito kulturno-istorijska strana tog problema, pošto je psihanaliza njegovu ulogu u individualnom razvoju delom istražila.

Ona je uzrok prelaza na čistoću i izbegavanje prljavog i ispoljava se u tom vidu u svim kulturama sveta, kao i religija, ezigogamija i druge socijalne institucije najranijih vremena. I razvoj odnosa prema čistom i prljavom supstitutu objekta u svakoj kulturi elaborira se na specifičan način tako da je često neu padljiv za savremenog civilizovanog čoveka ili kontradiktoran u svom ispoljavanju.

Ambivalentan odnos prema čistom i prljavom potiče odatle što su mnoge, za nas prljave stvari, kao na primer balega svetih životinja i njihova mokraća često i same predstavljala svete stvari, lekove i amulete, koje neke kulture tako upotrebljavaju do današnjeg dana. Tako je Vasa Pelagić preporučivao krvljivo balegu kao lek protiv »čamotinje«, kao i mokraću. U Indiji su i danas mnogo, za nas prljave stvari svete.

Pozitivan odnos prema prljavom donosi parcijalni seksualni nagon koji investira mehanizme ekstremnih funkcija i tako ih pretvara u predmete erotskog uzbudjenja i sekundarne erogene zone. Elaboracija odnosa prema čistom i prljavom tokom vremena, u kombinaciji sa drugim nagonima, upućivao je kulture u pravcu ispitivanja uzroka stavova ljudi prema njima, pa je preko verovanja da se u prljavom kriju nečiste sile zbog čega treba prati ruke, noge i polne organe, dovelo do sve savršenijih higijenskih propisa koji danas delom počivaju na naučno prverljivim činjenicama.

Što se tiče erotizacije same zone izlučina, one su dovele do niza obrednih perverznih radnji poznatih iz antropologije i mitologije mnogih, ako ne i svih kultura.

Rut Benedikt izveštava o ulozi muškaraca kod američkih Indijanaca zvanih Berdaš, koji se u svojim plemenima ponašaju i oblače kao žene, ponekad se udaju, bave ženskim zanimanjima i umetnostima i/ili služe da bi razjurili predvodnike pohoda pred napad na neprijatelja. Iz klasičnih zapisa poznati su i sveštenci-psi koji su u obredu izvodili homoseksualni čin na protistorijskom bliskom istoku. Poznate su i žene muškarci u Sibiru koji se bave madijom i šamanstvom.

Na jednoj višoj stepenici evolucije vidimo homoerotsku privlačnost kod Platona i Aristotele. Njihove analize situiraju ovaj fenomen u određen socijalni kontekst. Čovek stiče utisak iz njihovih razmišljanja da ljubav među muškarcima nije posledica božanske manje, opsednutosti, kao ljubav prema ženi. Ona je iskušenje svakog muškarca a naročito između učitelja i daka. Ta je privlačnost po Platonu od ogromnog kulturnog značaja pošto potiče mladiće na sticanje znanja pa bi bila dobra i u ratu u jedinicama u kojima bi se ljubavnici takmičili u junaštvu da bi ih partneri više voleli.

Svesno odricanje homoerotske privlačnosti po Platonu dostupno je samo filozofu.

Ovakvo razlikovanje između ljubavi prema ženi koja je izazvana božanskom manjom i među muškarcima o čijem se poreklu filozofi ne izjašnjavaju ali je prihvaćena kao normalna (?), je predznak kasnije hrišćanske podele na božansku i zemaljsku ljubav, vezanu za čisto i prljavo. Radi se o prevazilaženju i potiskivanju analnog parcijalnog nagona i njegovu sublimaciju. Taj napredak u onom što nazivamo zrelošću psihičkog aparata, u folkloru, mitologiji i svakodnevnom životu otvara perspektive sublimacija kako na polju nauke tako i umetnosti i stvara nove uvide i odnose u društvu.

Ljubav kao individualno zadovoljstvo i strast među smrtnicima opisali su tek Katul i Propercije, kojima je Amorova strela i mistično oplodavanje smešno i priznaju samo čulno zadovoljstvo kao svoju samostalnu želju zbog koje su srečni i pate. Ljubav prema libertini, naslednici hetere, koja prodaje svoju ljubav i koja je za razliku od njih promenila socijalni status ljubimice boga, koja je kao Frina na Afroditin dan izlazila gola iz morske pene uz divljenje mase sveta okupljene pred njenim hramom, dobija nov kvalitet.

U stvaranju ljubavi strasti važnu ulogu igra oralni i analni parcijalni seksualni nagon. Psihoanaliza ih zove pregenitalnim pošto se javlja u tim fazama odnosa prema objektu ljubavi. Ovakav razvoj ljubavi, koja negira biološku funkciju rasplodavanja, nastaje kod čoveka kao potreba koja, zajedno sa oralnim parcijalnim nagonom, prelazi u zrelu genitalnu seksualnost.

Fiksacija ili regresija na parcijalni nagon, sa potrebom da se odreaguju, nazvali smo seksualnim nastranostima, koje se danas češće javljaju kao individualne i isključive. Potiskivanje, kao i elaboracija pregenitalnih parcijalnih nagona u ljubavnoj predigri kao i u sublimaciji, igra u razvoju odnosa prema objektima sličnu ulogu kao i potiskivanje gladi sa tabuisanim predmetima. I jedna i druga socijalna zabrana igraju sličnu ulogu u razvoju pojedinca i društva. Taj protivbiološki socijalni razvoj odnosa čoveka prema objektima prevazilazi se investicijom u polne organe, kao što to biva u zreloj genitalnoj ljubavi koja podržava biološko naslede. Potisnuto pregenitalno se, međutim, pomera ili projektuje i igra važnu ulogu kao nesvesna komponenta našeg ponašanja i mišljenja. Tako je nastala nebeska i zemaljska ljubav. Čovek je počeо da se otuduje od svoje biološke prirode i da je doživljjava kao nešto niže i nedostojno, nje pokušava da se odrekne i da je krije, pošto nije u stanju da se nije odrekne u potpunosti kao ni hrane. Stid i osećanje krivice koje su ostale čine one unutrašnje konflikte koje čovek na svakoj etapi razvoja i običajima pronadenim u pojedinim kulturama treba da reši sam.

Kod kasnorimskih pesnika ljubav-prljanja dolazi do izražaja. Ona je individualna ne više prema boginji, niti od nje polazi u kompleksnom obliku upućena prema libertini. Ona nema veze sa oplodavanjem pa ni sa brakom. Libertina je još uvek potomak svete prostitutke, ali odigrava drugu socijalnu funkciju, ona više nije božanski čista kao Frina a pesnik je i voli i mrzi.

Katul, govoreći o svojoj Cintiji, kaže:

»...došlo mi, eto, prohvet da pijem iz jezera« i još:
»...žena zabačena vela, što slobodno hodi
bez pratiće i straha, to mi se eto, svidi«

Prostitucija nije više sveta. Ona uživa u društvu loš glas, ali to je ono što pesnika privlači, kao što će to biti slučaj i u daljem razvoju. Povučena rimska matrona ne nadahnjuje pesnike ali zato telesna ljubav prestaje poželjna. Pesnik je postao ličnost i stao na mesto božanstva i njegovog sveštenika. U uglednim porodicama Rima još uvek se u svadbenim svečanostima devičanstvo žrtvuje odgovarajućem božanstvu u obliku drvenog kipa.

Negirajući ulogu boga u ljubavi i prelasku iz hetere u libertinu, kao što ime libertina kaže, ona se oslobada i moralnih imperativa svoga vremena i postaje borac za nove odnose u konzervativnom Rimskom društvu i postepeno postaje neka vrsta borca za ženska prava i kao takva uzor omladine. Ona se kupa i posipa mirisom, ona se bavi pesništvom i muzikom za razliku od rimske matrone koje su se sve više povlačile iz javnog života u gineceume, uzore muslimanskih harema. Ona identifikacijom povlače sa sobom i mlade rimljankine željne slobode ali isključene iz javnog života, umetnosti i kulture, bez prava na lični život i zadovoljstva.

Put sticanja individualnosti pesnika odvija se poznatim mehanizmom vraćanja ranije investiranog narcizma u objekte i tako se stvara sekundarni narcizam. Tako se čovek oslobada zavisnosti od bogova iz animizma i paganskog mnogoboštva i počinje da prepozna svoje sopstvene moći i osećanja, a ne više da njima upravlja božanstvo.

Pošto je srednji vek u Evropi prekinuo spontani razvoj ovog odnosa u životu i umetnosti, u ranoj renesansi pojavio se novi tip božanske ljubavi koju je, s jedne strane uved Dante po ugledu na klasiku, pod uticajem crkve s druge Petrarka, oslanjajući se, na pesme trubadura koji su osećanja krivice ondašnja teološka shvatanja ljubavi prevazišli pronašavši spontano ponovo ljubav, obožavanje bez telesnog dodira. Otkrovenje je bilo toliko silno da je recepcija Petrarkine poezije postala kao žed u pustinji, pa su njegove pesme isle od usta do usta do obožavane Laure, brže nego što su do nje stigle napisane. Malo je bilo vitezova i pesnika koji su u životu mogli da se odreknu telesne privlačnosti, ali je slika takvog »savršenog« viteza i hrišćanina lebdela pred očima mnogih koji su pokušali da se identifikuju s njima u životu i tako se spasu osećanja krivice. Ona je postala dostupna i sveštenicima i kaluderima koji su smeli da se zaljubljuju i pišu pesme, pa je tako rešen i problem pobožnosti koja više nije bila u suprotnosti sa nebeskom ljubavu.

Zadovoljstvo u umetnosti postoji otkad i sama umetnost. Ono je individualno vrlo različito i izazvano svojevrsnim odnosom prema objektima i stvarima, koji je specifičan za mesto i vreme kao i za vrstu umetnosti kako se tokom vremena klasificovala. Umetnici u potrazi za inspiracijom pronalaze sve nova i nova područja i osvetljavaju ih svojim emocionalnim potrebama, koje zovemo senzibilitetima u nedostatku boljeg izraza. Pokušali smo da ispitamo šta se pod tim imenom podrazumeva osnovljajući ovog puta po strani problem šta ono menja u svesti ljubitelja svojom manifestnom slikom.

Pokušali smo da pratimo hominizaciju ljubavnih odnosa a čoveka od prvih znakova investicije njegovih uobičajenih potreba razmnožavanja, koji se nalaze u pisanoj literaturi i tradicijama u antropologiji. Pokazalo se da su promene koje su usledile tokom elaboracije seksualnog nagona kod čoveka, dovele i do izmena kako bračnih i socijalnih odnosa, tako i progresivnog upoznavanja čoveka s njima i menjanja načina ponašanja i procene njihovih vrednosti u okviru društva u kulturi u kojoj je čovek živeo.

sneg tatomi toroman

NEMOĆ I

Bezumni smeh koji dolazi iz zidova predstavlja Ministra Mazohistu koji želi da bude predsednik ove pesme
On daruje svoje birače jednim glasnim uzdahom i više govor i šapuće
Postoji samo jedan mozak to je Mozak Nemoći
on je izmislio želju i prodao nam je jeftino
Blažena nemoć nas opija svojim vinom svežeg straha pretvara nas u meke pernate jastuke

Možete baciti bombu u usta nemoći ona će vam pljunuti lubenicu u glavu

nemoć je moćna

Ako budem poslušan proglašiće me za cara i onda će užasno smrdeti rojevi muva će dolaziti da mi se poklone a ja će ih hvatati i jesti onako mlade sveže i debele

Hoću da budem ismejan Hoću da me sažaljevate

Ja sam umorni bokserski šampion ja sam glavobolja koja mrzi nadu

Proglašavam sebe za medicinski fenomen bez dva zuba

NEMOĆ II
jutro se razlistava i uvija svoj vrat u miris svežeg hleba
moje noge lupaju po asfaltu
jednooki mesec koji umire posmatra me sa mnogo stida veter
zadiže haljine moje tuge
senke poput pucnja skaču na moje lice ubijaju slepe miševe
i krvožedne pesme

Ludi Pesnik pokušava da plče ali mu se lice gužva kao stara hartija njegove ruke lete kao noževi a njegov lepljav glas
se vrti u sopstvenom kaveznu tišine

da li će on ikada reći

Ludi Pesnik nudi svoj pogled
i svoje slomljeno telo poetskog kriminalca
i kamenu noćnu košulju u kojoj izgleda kao kaktus

SNEG

Genije snega je došao

Deci ispadaju zubi dok gledaju kako se spušta

Sneg! Sneg!

Policaci ga donose svojim ranjenim ljubavnicima

Sneg! Sneg!

Vrata kosmosa su otvorena

Sneg oblači zemlji ludačku košulju